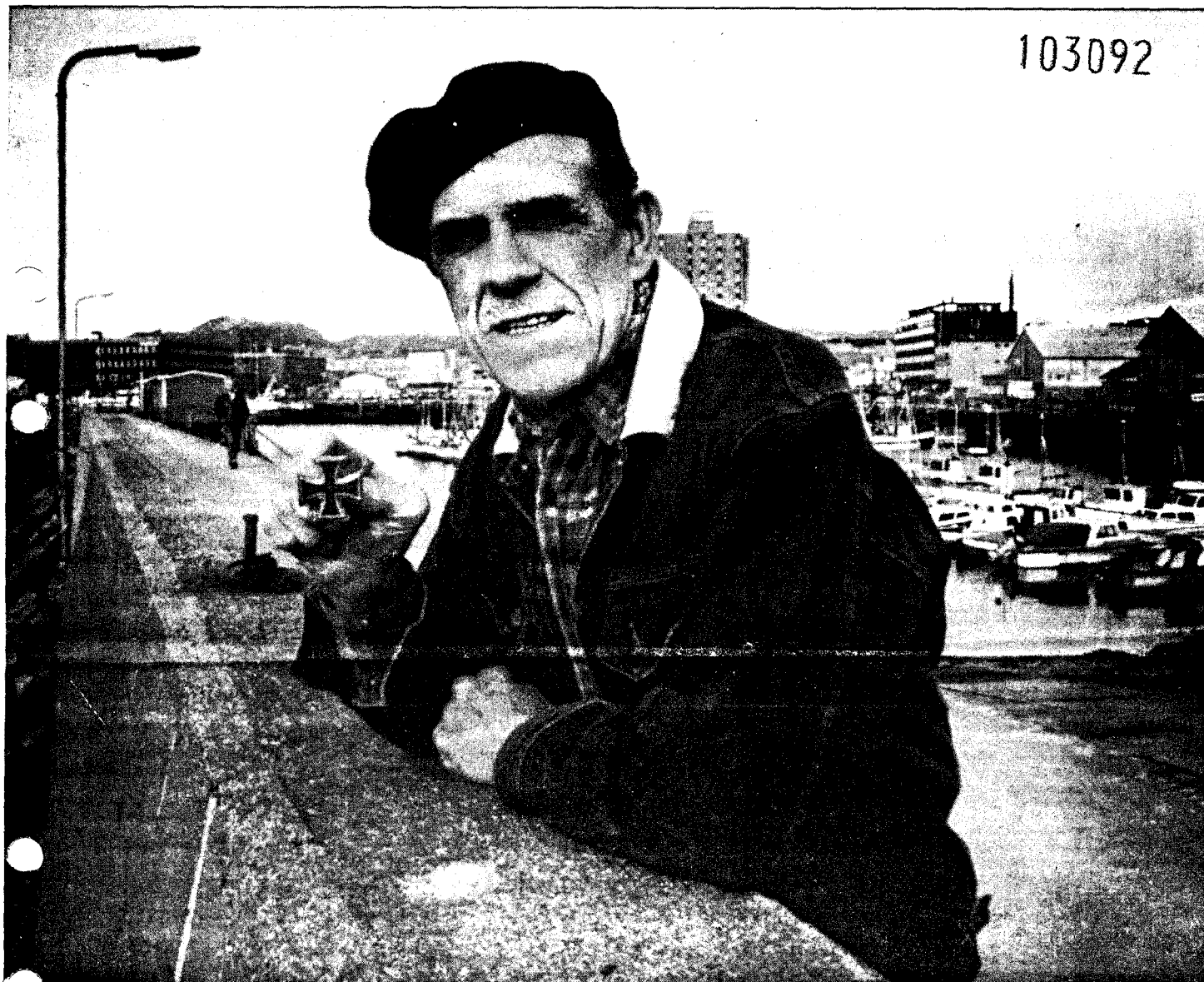


Trygve på feil side



Trygve Jensen fikk Jernkorset for sin innsats som frontkjemper.

Foto:TROND ANTONSEN

tet. Det var tungt. Vi bodde i jordkjellere med tømmerstak. Harde trebisker fungerte som senger. Alle hadde hver sin blikkboks. Den var både hodepute og suppe-tallerken. I enden av jordkjellerne var det ovner. Tre mann kunne få gå etter greiner å fyre opp med etter at dagens arbeid var over. Det døde 30-40 stykker hver dag, sier han.

LØSLATELSE

I juli 1945 fikk Trygve beskjed om at løslatelsen var nær. Sammen med åtte andre nordmenn måtte han gå inn til byen Tambov, der det ventet et tog på dem. 40 mann skulle inn i en av kuvog-nene Trygve etter hvert var blitt fortrolig med. Toget gikk gjennom Russland mot Polen og Tyskland. De fikk en kopp te, en sukkerbit og to tørre brødskeer pr dag. Snart ble det slutt på maten. De russiske togene stoppet ofte og lenge. De nærmet seg friheten med sakte fart.

— Etter mange dager slapp vi opp for mat. Toget stoppet opp ute på ei enorm slette en dag. Noen russere satt ved sporet. Åkeren var full av moden mais og store meloner. Vi hadde fantasert om mat i dagevis. Vi var

fryktelig sultne. Jeg og et par andre klarte å krøke oss ut av vogna for å få oss litt mat. Akkurat da jeg skulle begynne å løfte på en melon, begynte det å rykke i vognene. Heldigvis så den ene av russerne ved jernbanelinja, at jeg holdt på å bli igjen. Han var en liten og tettvokst kar, tok melonen under den ene armen og meg under den andre og slengte oss inn i vogna. Jeg berget livet enda en gang. Jeg var ikke tunge karen. I Berlin ble jeg innlagt på Fitchhofs Krankenhaus på det som den gang het Rommelsplass, like ved Brandenburger Tor. Da var jeg bare 35,5 kilo, forteller Trygve.

Han kom til Norge på høsten 1945. Først ble han plassert på Grini, men fikk lov å reise hjem. Trygve ble satt inn på Bodø kretsfengsel 24. desember 1945. Han ble dømt til 18 måneders fengsel. Han tilbrakte mesteparten av tiden på Innherred fangeleir. Under krigen het leiren Falstad. Da var det tyskerne som raddet der.

— Å komme til Falstad, var som å komme til et hotell. I alle fall i forhold til det jeg opplevde under krigen, sier Trygve Jensen.



På nest øverste linje, nummer fire fra høyre finner vi bildet av Trygve. Alle trodde han var død. Denne oversikten stod i bladet «Munken».

Lurt til å kjempe

Trygve Jensen (64) fra Bodø ble lurt inn i den andre verdenskrig på tyskernes side. Han skulle bare gå ut en snartur sammen med en kamerat for å låne ei bukse. Trygve endte på en fyllefest, der han undertegnet vervingspapirene. 18 år gammel ble han frontkjemper. Han var med å tape krigen på tysk side som SS-soldat i den norske skijegerbataljonen på østfronten. Tre mann i hans kompani på 150 mann overlevde krigen. Alle trodde han var død. Da Trygve kom hjem kunne han lese sin egen dødsannonse.

TROND ANTONSEN

Han er den eneste frontkjemperen som bor i Bodø.

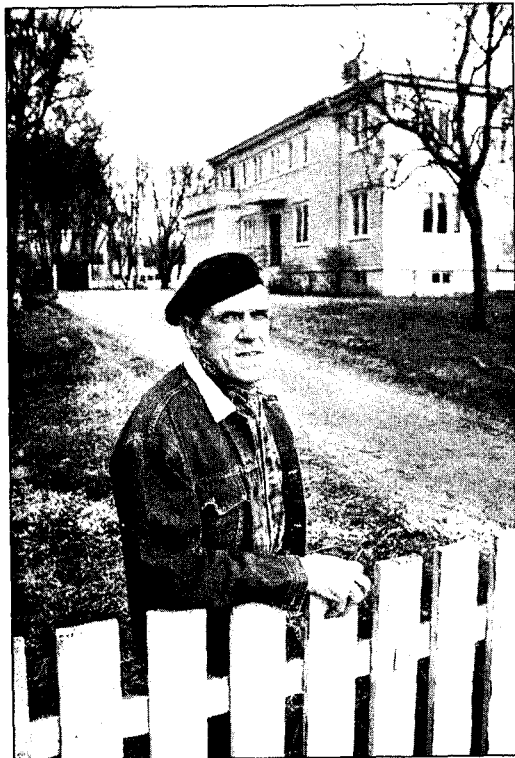
— Jeg håper historien min kan hjelpe andre til ikke å gjøre tilsvarende ting. Jeg kastet bort de beste årene av livet mitt på krigen og på problemene som fulgte da jeg kom hjem.

Han sitter og ser på de få bildene han har fra krigen. På bordet ligger det også en deltakermedalje fra Divisjon Nord, som skijegerbataljonen var tilsluttet. Kona kommer inn med kaffe og rundstykker. Noen appelsiner ligger i ei skål på bordet. Ei klokke tikker på veggen. Med kraftige hender blår han i papirene han har hentet opp fra den metallbeslagde kofferten.

De fleste andre som er på bildene ble drept. Trygve var heldig. Han slapp unna et halvt års helvete på østfronten og 15 måneders fangenskap i sovjetisk fangeleir, med livet i behold.

TYSKERARBEID

Trygve Jensen er Bodø-gutt. Han vokste opp der jernbanestasjonen i Bodø i dag ligger. Han opp-



— Her inne på «Friisgården» i Biskop Kroghs gate 21 undertegnet jeg vervingspapirene i 1943, sier Trygve Jensen.

Trygve Jensen (64) ble frontkjemper 18 år gammel

† Det er vår tunge lodd å meddele frav. slekt og venner, at min kjære oppfrende sønn, bror og vår snille onkel frontkjemper

Trygve Jensen (Dusse).

falt på Finskefronten 25/6. d. a. 19 år gammel.

Bodø—Bergen, 28. august 1944.

Høyt var du elsket

dypt blir du savnet.

Amanda Andreassen.

Sally. Sigrun. Erling. Willy.

Tante og onkel.

Trygve Jensen kunne lese sin egen dødsannonse i Nordlandsposten da han kom hjem fra Østfronten.

levde krigen komme til Norge 9. april på et barnehjem utenfor Bergen. Tyskerne kom inn fjorden med kanonbåter. De skjøt gjennom boligen til bestyreren. Alle ble evakuert til fjells.

Trygve fant seg arbeid på tyskernes marinelager, da han kom tilbake til Bodø julen 1942.

— Jeg tenkte ikke på hva som var tysker-arbeid eller ikke. Det-

te var en fin jobb. Jeg var jo bare 17 år den gangen. Først senere forstod jeg at dette var alvorlig.

Denne jobben ga ham også de første opplevelsene med tysk disiplin. Det okkuperte Norge manglet mange typer varer. Norske arbeidere stjal dersom det bod seg en anledning. Noen av disse ble sendt til Tyskland i fangeleir. To tyske soldater ble også oppdaget.

Tyskerne ble skutt bak Rensåsen. Det var en stor forbrytelse å stjele fra egne lagre.

LURT I FYLLA

— En dag skulle jeg følge en venn til Friisgården bak sykehuset. Jeg visste at Hirten brukte dette huset. Det tenkte jeg ikke på. Vennen skulle bare låne ei bukse. Da vi kom inn viste det seg at det var fest der. De spanderte brennevin og ga oss et rosenrødt bilde av krigen. Ingen i Bodø visste om nazistenes utryddingsleire. Vi var unge og naive. Vi ble fulle. Jeg skrev under papirene. Neste dag fikk jeg beskjed om å møte opp på et kontor nede i byen for å skrive meg inn som frontkjemper. Hvis jeg ikke gjorde det, ville det bli represalier mot familien. Jeg møtte opp.

Frontkjemperne skulle senere på sommeren 1943 møte på en slags rekruttskole i Holmestrand. Deretter var det medisinske- og psykiatriske kontroller i Oslo. De som ikke holdt mål, ble vaktmenn i straffarbeidsleire. Det var de som senere «voktet på» serber- og russerfanger.

Trygve ble godkjent. Neste delen av utdanningen foregikk i det okkuperte Frankrike, deretter bar det til den lille byen Halle utenfor Salzburg i Østerrike. I desember 1943 var han blitt alpejeger, på tur mot Oulu i Finland. Der ble han utdannet til felttelefonoperatør.

TYSKERNES MÅL

— Her ser du meg, sier Trygve og viser fram et bilde fra vinterlige omgivelser. Noen godt klede

— Pelsanorakken jeg har på meg, ble sendt fra Norge til Finland under Vinterkrigen. Før alt kom fram var den krigen over. Så ble det istedet nordmenn som skulle bruke dem. De var varme. Ser du der. Noen hadde komager på beina. Vi ble etappevis ført fram mot fronten, fortsetter han.

Trygve Jensen var ved fronten i seks måneder. Tyskernes mål på finskefronten var å avskjære de vestlige forsyningene som ble ført med konvoier til Murmansk og derfra fraktet med Murmansk-banen sørover til sentrale deler av Sovjetunionen. På det tidspunktet da Trygve kom til fronten begynte Den røde armé for alvor å få overtaket på tyskerne.

KAPROLAT

— Kaprolat-festningen var en kile fram mot Murmansk-banen. Jeg var flere ganger med på sabotasjer mot denne jernbanen. Russerne brukte aldri lang tid på å reparere sporet, etter våre sprengninger, sier han.

— Jeg bodde i bombekasterbunkeren. Vi var et helnorsk kompani og vi holdt godt sammen. Men da russerne satte inn storangrepet mot oss hadde vi ingen sjanser. Vi var rundt 500 mann, de var antakelig rundt 20 000. De kom som i bølger. Etter hvert som de fremste falt, fulgte det stadig nye. Da jeg ble tatt til fange 26. juni 1944 var vi omringet. Jeg var nesten alene igjen i live og omtrent uten ammunisjon, sier Trygve stille. Han ser ned på bildene på bordet. Bare lyden av klokka på veggen bryter stillheten i rommet.

Trygve var nå blitt en av veteranene på tysk side. Ettersom mannefallet var stort på den tyske siden, kom det stadig inn nye soldater for å kjempe mot russer-

ne. Disse var uerfarne. Mange av dem falt etter kort tid i kamp.

Ni soldater, av 150, i Trygves kompani ble tatt til fange av russerne resten ble drept. Bare tre av de ni som ble tatt til fange overlevde fangenskapet.

NÆR SKUTT

— Jeg tror at alle hendelser er forutbestemt. Noen må ha holdt en hånd over meg, mener Trygve.

— Jeg overlevde den daglige kampen i seks måneder og russernes endelige angrep. Et mirakel i seg selv. Men ikke nok, det, da vi ble tatt til fange over til russerne, ble alle sammen stilt opp i en ring. En russisk soldat satt på en «maskingevær-talkerken». Klar til å svinge seg rundt. Klar til å skyte oss alle. Jeg lukket øynene og hele livet gikk som revy inne i meg. Jeg skulle dø. Det eneste jeg var å bli forskånet for pinn kundene mens vi alle ventet at salven skulle starte, hørte vi plutselig en kraftig stemme som ropte noe på russisk. Jeg slo opp øynene og så en rødmsusset offiser. Han hadde avverget eksekusjonen, sier Trygve Jensen.

Offiseren kunne svensk og han spurte hvor de kom fra og om de var interesserte i å jobbe for Sovjetunionen. Lettet svarte de ja til det. Trygve og de andre ble ført bort til avlusning.

I mellomtiden gikk det meldinger hjem til Bodø om at Trygve hadde falt. Han ser på utklippet av sin egen dødsannonse, som stod i Nordlandsposten. Familien ble varslert og alle var sikre på at han var død. Meldingene på tysk side gikk ut på at ingen overlevde slaget om Kaprolat.

FANESKIFTE ELLER FANGELEIR

En finmarking som ble tatt til fange sammen med Trygve meldte seg straks til tjeneste for russerne. Trygve var lei av k-
Han tenkte bare på å slippe.

De ble ført til en oppsamlingsleir utenfor Leningrad, der han var i et halvt år. Derfra videre sendt til en arbeidsleir ved byen Tambov 500 kilometer sør-øst for Moskva. Alle gangene fangene skulle bli flyttet fra en leir til en annen, ble de sendt med

— Mange av de andre fra leiren var syke og avkreftede. Da vi ble flyttet til Tambov var det kaldt. Mange klarte ikke turen. Vi hev dem ut av toget etter hvert som de døde.

— Etter å ha opplevd mye død blir forholdet til den et helt annet, sier Trygve.

AVKREFTET

I Tambov var det 17 000 fanger. Alle slags nasjonaliteter var samlet der. Soldatene var i en avdeling for seg. Offiserene hadde det mye bedre. I soldateiren bestod menyen av mais-suppe og brød. Var de heldige, fant de noen maiskorn i suppa. Offiserene fikk både smør og tobakk.

— Det var forskjell på oss både i krig og fangenskap. De som hadde det godt før, fikk det pinadø godt der og. Det var heller ingen som kom med ulltepper og matpakker til oss.

Trygve var godt trent gjennom et halvt år ved fronten. Han så optimistisk på sjansene til å klare seg. Det var bare å gå på, men kostholdet var dårlig, de ble derfor tynnere for hver dag.

— Det var harde dager. Men vi fikk like mye mat som den russiske sivilbefolkningen. Tenk deg å dra sleder 20 kilometer for å hente tømmer og så dra de fulle tilbake igjen. Vi var 8-10 mann på hver slede. Mange var avkreft-

krigs-
1940-1990 minner